

До разової спеціалізованої вченої ради
Національної академії внутрішніх справ

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Петровського Андрія Володимировича на дисертацію Полховської Надії Миколаївни на тему «*Правовий статус професійних спілок працівників правоохоронних органів*», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена нагальною необхідністю реалізації більш дієвих механізмів взаємодії профспілок, держави та роботодавців у рамках соціального партнерства, що, своєю чергою, потребує ґрунтовного аналізу сучасного стану й тенденцій розвитку цього питання та окреслення ефективних напрямів їх удосконалення. В доктрині трудового права України відсутнє комплексне дослідження правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів. Низка засад, позицій, які раніше визнавалися єдино правильними, неспростовними та служили фундаментом правового регулювання трудових правовідносин, зараз є такими, що в повній мірі не відповідають сучасним тенденціям розвитку науки трудового права. Тому слід констатувати про формування нової її доктрини, яка якомога об'єктивніше може відповідати вимогам становлення та розвитку правової держави.

Україна як демократична, соціальна та правова держава забезпечує реалізацію права громадян на об'єднання у професійні спілки і додержання прав та інтересів профспілок. Конституцією України та міжнародними актами, які є частиною національного законодавства, громадянам гарантовано право на участь у професійних спілках, а також закріплено принципи свободи об'єднання у профспілки, рівності прав усіх профспілок. Також Основним Законом України передбачено право на захист своїх прав і свобод будь-якими не забороненими законом засобами. Відтак, право профспілок, їх об'єднань,

представляти інтереси своїх членів поширюється на реалізацію ними конституційного права на звернення за захистом своїх прав до судових органів, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, а також міжнародних судових установ.

Визнаючи негативний вплив збройної агресії на ринок праці, сьогодні профспілки покликані сприяти забезпеченню обороноздатності держави та забезпечувати громадський контроль за мінімальними трудовими гарантіями.

Зазначена робота ґрунтується на висновках, сформульованих у межах різних галузей знань (філософії, соціології, економіки, політології, психології, цивільного і трудового права тощо) щодо правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів.

Наукове осмислення досліджуваного питання дає змогу розробити пропозиції щодо вдосконалення правового статусу профспілок працівників правоохоронних органів, що сприятиме захисту інтересів працівників у сучасних умовах. Зазначене зумовлює необхідність перегляду застарілих наукових підходів, усунення термінологічної неузгодженості та урахування оновленого законодавства, що й визначає актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

Відповідність дисертаційної роботи сучасним вимогам науки і практики. Дисертацію виконано відповідно до Основних наукових напрямів та найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук на 2019–2023 роки, затвердженим постановою президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 року № 30, Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 рр. в частині п. 1–5 підрозділу 1.1. «Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини», п. 6 підрозділу 1.2. «Удосконалення національної правової системи та її адаптації до європейського права», Плану основних заходів Міністерства внутрішніх справ України на 2021 рік (наказ МВС України від 28 грудня 2020 р. № 920), відповідає пріоритетним напрямкам наукових досліджень відповідно до

Наказу МВС України «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки» (Наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454), Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 років, схвалених Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол від 26 грудня 2017 р. № 28/1), Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки, затверджених рішенням вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 21 грудня 2020 року (протокол № 23).

Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 03 листопада 2020 року (протокол № 21).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані дисертантом здебільшого є аргументованими й переконливими, містять самостійний критичний аналіз. Отримані теоретичні та практичні висновки стали результатом наукового пошуку, відповідно до поставленої мети і завдань дослідження. Під час їх доведення та обґрунтування автор використав широке коло вітчизняних наукових публікацій, міжнародно-правові та національні нормативно-правові акти, судову практику.

Використання Н. М. Полховською значного методологічного інструментарію, загальнонаукових, спеціально-наукових та відповідних підходів наукового пізнання явищ і процесів дозволило багатоаспектно проаналізувати заявлену проблематику. Застосовано, зокрема, історико-правовий, діалектичний, логіко-семантичний методи, а також методи абстрагування, порівняння, аналізу й синтезу, а також аналогії та моделювання. Це дозволило належним чином обґрунтувати відповідні положення наукової новизни отриманих дисертантом наукових результатів. Зміст дисертації відповідає обраній темі, характеризується логічністю та комплексністю.

Матеріал дисертації викладено послідовно й доступно, робота оформлена відповідно до встановлених вимог.

Достовірність і наукова новизна отриманих результатів, повнота викладу основних результатів дисертації в наукових публікаціях. Достовірність отриманих результатів забезпечила ґрунтовна теоретична, нормативна та емпірична база дисертації. Джерельну базу дослідження можна вважати цілком репрезентабельною, оскільки дисертант під час проведення дослідження використав значну кількість наукових та інших джерел (їх список охоплює 247 найменувань).

Також достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендації, сформульованих у дисертації, полягає в тому, що дисертація є одним із перших у науці трудового права комплексним дослідженням теоретичних і практичних проблем в аспекті вивчення правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів, що дає цілісне уявлення про поняття, ознаки, принципи, функції та особливості діяльності професійних спілок працівників правоохоронних органів, особливості правового становища професійних спілок працівників правоохоронних органів різних країн, а також актуальні аспекти проблематики реалізації повноважень профспілок. Результати дослідження конкретизуються в таких наукових положеннях, що виносяться на захист:

вперше:

– розкрито зміст правового статусу профспілок працівників правоохоронних органів як визнаної Конституцією та законами України сукупності вихідних і невід’ємних їхніх прав та обов’язків, що характеризується обсягом закріплених за ними юридичних можливостей, завдяки яким профспілки беруть участь у конкретних соціально-трудових правовідносинах;

– проаналізовано еволюцію правового регулювання правового статусу профспілок працівників правоохоронних органів у контексті дослідження основних історико-правових етапів становлення та розвитку профспілок,

зокрема: перший – від появи перших законодавчих актів, які регулювали діяльність профспілкових організацій на теренах України, до початку формування галузевих профспілок (1817–1917 рр.); другий – законодавство профспілок доби УНР (1917–1919 рр.); третій – законодавство профспілок в УРСР (1919–1991 рр.); четвертий – законодавство профспілок в незалежній Україні (1991–2004 рр.); п'ятий – законодавство профспілок періоду постпомаранчевої революції (2004 р. – дотепер), що дозволило дослідити проблеми правового регулювання правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів;

– аргументовано необхідність вступу профспілок поліцейських України (Всеукраїнської профспілки Національної поліції, Всеукраїнської професійної спілки Міністерства внутрішніх справ України) до Європейської конфедерації поліції (EuroCOP) з метою представництва української поліції на міжнародному та європейському рівнях, що розширить можливості співпраці з різними міжнародними та європейськими організаціями;

– з огляду на воєнні дії на території України та зарубіжний досвід трансформації правових засад організації та діяльності суб'єктів трудового права доведено доцільність запровадження позитивного досвіду правового регулювання діяльності профспілок працівників правоохоронних органів в Україні з метою приведення відповідного законодавства України до стандартів ЄС в частині гарантування державним службовцям, працівникам поліції, військовослужбовцям, суддям, прокурорським працівникам та іншим категоріям громадян гідних умов праці, належного рівня заробітної платні, пенсії та безпеки;

– обгрунтовано, що правовий статус професійних спілок вимагає реформування в частині захисту трудових, соціально-економічних інтересів працівників, гарантій їх діяльності, як то ефективний контроль за законністю роботодавців під час звільнення працівників, що є важливим кроком у забезпеченні права на створення профспілок як незалежних об'єднань працівників і сприятиме підвищенню авторитету професійних спілок, і,

відповідно, кращому захисту трудових і соціально-економічних прав та інтересів працівників;

– доведено, що визнання стороною соціального діалогу профспілкової сторони є помилковим ствердженням з огляду на те, що профспілки – це представники працівників, тому саме вони і мають бути представниками сторони;

удосконалено:

– функції професійних спілок через уточнення вже виокремлених у науковій літературі та зазначено, що функціями професійних спілок, передусім є забезпечення обороноздатності держави, захисна, представницька, контрольно-наглядова, соціально-економічна, культурно-виховна, консультативна, нормотворча та функція міжнародної співпраці;

– теоретико-правові підходи до визначення поняття «правовий статус професійних спілок працівників правоохоронних органів», до якого віднесено трудову правосуб'єктність; статутні трудові права та обов'язки; юридичні гарантії трудових прав та обов'язків; відповідальність за порушення трудових обов'язків, беручи до уваги той факт, що на законодавчому рівні не закріплено правовий статус поліцейських професійних спілок і не передбачено погодження певних питань проходження служби та звільнення з неї з професійною спілкою;

– визначення змісту теоретичної конструкції «правосуб'єктність профспілок працівників правоохоронних органів» як визнаної законом здатності професійної спілки з моменту її легалізації мати права і обов'язки із захисту трудових прав працівників правоохоронних органів та представництва їх інтересів, а також можливість набувати своїми діями відповідних суб'єктивних прав та обов'язків і здатність нести юридичну відповідальність, і запропоновано її нормативне закріплення як правової категорії;

дістали подальший розвиток:

– позиції щодо правового визначення правового статусу профспілок працівників правоохоронних органів. Аналіз законодавчих норм дозволив

дійти висновку про відсутність термінологічної єдності в позначенні правового статусу профспілок працівників правоохоронних органів;

– теоретичні розробки поняття та елементів правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів з урахування множинності джерел їх закріплення;

– теоретичні підходи до визначення поняття «забезпечення гарантій діяльності професійних спілок працівників правоохоронних органів», що полягає в забезпеченні рівних умов праці та захисті прав працівників правоохоронних органів, сприяючи таким чином покращенню професійного середовища та забезпеченню ефективної роботи правоохоронців;

– положення щодо впровадження дієвих механізмів взаємодії профспілок, держави та роботодавців у рамках соціального партнерства з метою окреслення ефективних напрямів їх удосконалення;

– аргументація доцільності внесення змін до відповідних норм Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» та іншого профільного законодавства з метою закріплення на законодавчому рівні правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів і погодження певних питань проходження служби та звільнення з неї з професійною спілкою.

Практична значущість результатів дослідження. Сформульовані та викладені в дисертації положення, узагальнення, висновки та пропозиції можnavикористовуватиу: науково-дослідній сфері – під час проведення подальших наукових розвідок у сфері трудового права; законотворчій діяльності – в процесі оптимізації трудового законодавства України та інших держав; у правозастосовній діяльності – для подальшого розвитку та вдосконалення правозастосовної діяльності у сфері трудового права; у освітньому процесі – під час підготовки та викладання навчальних дисциплін «Трудове право» та відповідних спецкурсів; у процесі підготовки підручників і навчальних посібників, а також навчально-методичних матеріалів.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих наукових працях. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у 9 наукових публікаціях, серед яких 4 статті, опублікованих у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 5 тезах наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і круглому столі.

Аналіз опублікованих дисертантом статей і тез доповідей на наукових заходах дозволяє дійти висновку про належну повноту викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, наведених у дисертаційному дослідженні в наукових працях.

Оцінка змісту дисертації. Структурно дисертаційне дослідження складається з анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що охоплюють дев'ять підрозділ, однієї таблиці, висновків, списку використаних джерел і двох додатків.

У вступі розкрито стан розробленості досліджуваної наукової проблеми, обґрунтовано вибір та актуальність обраної теми, визначено об'єкт і предмет, завдання, методологічну основу дослідження, розкрито наукову новизну отриманих результатів, їх практичне значення, наведено дані про впровадження та апробацію результатів дослідження.

У розділі 1 «Теоретико-правові та методологічні засади дослідження правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів» здійснено аналіз доктринальних джерел, які дали можливість визначити стан наукової розробки проблеми правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів, що дало змогу за допомогою спектру різних способів та засобів дослідити їх окремі аспекти. Проведено дослідження еволюції правового регулювання правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів. Досліджено міжнародний досвід та законодавство інших держав, яке регулює правовий статус професійних спілок працівників правоохоронних органів.

У розділі 2 «Загальна характеристика правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів» досліджено поняття та елементи правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів, а також наведена класифікація прав професійних спілок працівників правоохоронних органів і детально регламентовано їх обов'язки.

Розділ 3 «Гарантії прав професійних спілок працівників правоохоронних органів» присвячено загальній характеристиці як гарантії діяльності професійних спілок працівників правоохоронних органів, так і гарантії для працівників правоохоронних органів, обраних до профспілкових органів. Окремо проаналізовано обов'язки роботодавця щодо створення умов діяльності профспілок працівників правоохоронних органів.

У висновках за результатами проведеного дослідження сформульовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо подальшого дослідження правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів з метою вдосконалення норм трудового законодавства, розроблення загальних рекомендацій з удосконалення використання такого інституту у правозастосовній діяльності, а також в освітньому процесі під час викладання навчальних дисциплін, що охоплюють відповідну тематику. Висновки цілком відповідають отриманим результатам, завданням і меті дисертаційного дослідження.

Таким чином, дисертація Полховської Надії Миколаївни відповідає наявним вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання – удосконалення теоретичних і практичних положень правового статусу професійних спілок працівників правоохоронних органів.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення дисертаційного дослідження та наукових публікацій фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота

Полховської Надії Миколаївни є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Дискусійні положення дисертації та зауваження щодо її змісту.

Позитивно оцінюючи актуальність проведеного дисертантом дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність, достатньо високий теоретичний рівень і практичну значущість його результатів, слід висловити наступне судження, яке має виключно дискусійний характер.

1. У п. 4 наукової новизни «вперше» автором наголошується, що з огляду на воєнні дії на території України та зарубіжний досвід трансформації правових засад організації та діяльності суб'єктів трудового права доведено доцільність запровадження позитивного досвіду правового регулювання діяльності профспілок працівників правоохоронних органів в Україні з метою приведення відповідного законодавства України до стандартів ЄС в частині гарантування державним службовцям, працівникам поліції, військовослужбовцям, суддям, прокурорським працівникам та іншим категоріям громадян гідних умов праці, належного рівня заробітної платні, пенсії та безпеки.

На наш погляд, така пропозиція потребує додаткового обґрунтування, оскільки необхідно з'ясувати: у чому полягає суть і значення такої доцільності запровадження позитивного досвіду правового регулювання діяльності профспілок працівників правоохоронних органів в Україні? Яка аргументація дисертанта щодо запровадження подібного позитивного досвіду?

Викладене вище дискусійне положення не впливає на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Полховської Надії Миколаївни, оскільки не стосується найбільш значних положень і висновків роботи й не применшує належного рівня дисертаційного дослідження. Воно може слугувати підґрунтям для дискусії в процесі захисту дисертації, а також напрямками майбутніх досліджень дисертанта.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертація Полховської Надії Миколаївни на тему «Правовий статус

професійних спілок працівників правоохоронних органів», подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм змістом, одержаними науковими результатами, актуальністю, новизною та іншими ознаками є самостійною завершеною науковою роботою, що містить суттєві положення для розвитку науки трудового права.

Дисертація Полховської Надії Миколаївни на тему *«Правовий статус професійних спілок працівників правоохоронних органів»* за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 31 травня 2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Полховська Надія Миколаївна – за результатами проведення публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –

**доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент**

Андрій ПЕТРОВСЬКИЙ

